

**BUDAPEST, VII. KERÜLET, MAREK JÓZSEF UTCA, BETHLEN GÁBOR
UTCA 27–29.; BETHLEN GÁBOR TÉR
(HRSZ. 33137; 33296; 33295; 33270; 33332; 33262)**

Gázvezeték-rekonstrukció

Lelőhely-azonosító: 102808

KULCSSZAVAK: középkor, szórvány, kora újkor, szórvány, újkor, település, pince

**BUDAPEST, DISTRICT VII, MAREK JÓZSEF STREET, 27–29 BETHLEN
GÁBOR STREET; BETHLEN GÁBOR SQUARE
(PLOT NOS. 33137; 33296; 33295; 33270; 33332; 33262)**

Gas pipeline reconstruction

Site ID: 102808

KEYWORDS: Middle Ages, stray finds, Early Modern Period, stray finds, Modern Period, settlement, cellar

A Budapesti Történeti Múzeum 2020. július 22. és 2021. június 28. között gázelosztó vezeték és korrózióvédelmi rendszer rekonstrukciós munkáival kapcsolatos földmunkák régészeti megfigyelését végezte. A nyíltárkos feltárással folyó építés során az útburkolat bontását követő földmunka a három megszűnő vezeték közműárkában, illetve az árkok visszatöltésében zajlott. A házi bekötések leágazásait fúrással vitték át a háztömbök előtti kis fejtömbökhöz. A metszetfalakban lehetőség volt hosszabb-rövidebb szakaszon megjelölő talajrétegek tisztítására és dokumentálására.

A 697 méter hosszú gerincvezeték a Dózsa György úttól a Marek József utca teljes hosszában a páratlan oldali útpadka mellett, a Bethlen Gábor utca 27–29. házszámok előtt, majd az István útra fordulva futott, és a Bethlen Gábor tér 4. előtt ért véget. Az árok 2–2,5 méter széles, 150–200 cm mély volt. A közművekkel bolygatott talajban általában a Marek József utca páratlan oldali házszára felé eső metszetfalban maradtak meg ép talajrétegek, az úttest felől más, párhuzamosan futó közműárok visszatöltése látszott.

A Marek József utcai szakaszon az útburkolat által kiadott felszín 107,19–106,47 mBf között egyenletesen süllyedt északkelet felől. Az út alatt 40–50 cm alap-

The Budapest History Museum conducted archaeological monitoring of earthworks related to the reconstruction of a gas distribution pipeline and corrosion protection system between July 22, 2020 and June 28, 2021 in District VII. During the open-trench construction, excavation following the removal of the pavement took place within the trenches of three decommissioned utility lines, as well as in the backfilled sections of these trenches. Service connections were installed via drilling to small access pits in front of residential blocks. In the trench sections, it was possible to clean and document soil layers appearing over longer or shorter stretches of the profiles.

The 697-metre-long main pipeline ran from Dózsa György Road along the entire length of Marek József Street, along the curb on the odd-numbered side, in front of houses 27–29 Bethlen Gábor Street, then turned onto István Street and ended in front of 4 Bethlen Gábor Square. The trench was 2–2.5 m wide and 150–200 cm deep. In areas disturbed by utilities, intact soil layers were generally preserved in the section of the trench wall facing the odd-numbered side of Marek József Street, while backfill from a parallel utility trench was visible on the side of the roadway.

zás, természetes feltöltődés, vagy mesterséges feltöltés volt jellemző. Ezután 20–30 cm sötétszürke-szürkésbarna humuszos homok, majd világos szürkésárga vagy világosszürke folyami homok altalaj jelentkezett. Mélyebben az altalajban sötétszürke, sárga pettyes, kevert, a terület dunai hordalék-lerakódási fázisban keletkezett sávok is előfordultak. Az altalajban előforduló vörösesbarna-narancssárga foltos elszíneződés is az egykori magas talajvízszint nyoma volt.

Ahol nem pusztult el, ott a humuszos homok felalaj-maradványai a burkolat alatt 50 centiméterrel jelentek meg. A Dózsa György út felé eső, legmagasabb pontján 106,70 mBf volt. Délnyugat felé kisebb-nagyobb természetes mélyedések tagolták. Az 5–11., illetve 19–29. számú házak között metszetben 100, illetve 150 méter hosszan követhető a nagy kiterjedésű terepmélyedések teteje, amely 105,20 mBf szinten volt mérhető. A mélyedések természetes kitöltődése sárga, sárgásszürke vagy sárgásbarna homok, illetve 19–20. századi, kevert, több szakaszon törmelékanyag nélküli feltöltés volt. A sötétszürke humuszos réteg a mélyebben fekvő zónáiban agyagosabb volt, pár apró kavics-szemcse is volt benne. A beépítés előtti, természetes felszínben érzékelhető terepmélyedések nem voltak látványosak, a relatív szintváltozás alig érte el az egy métert.

A 33. és 35. számú házak előtti metszetsfalban két beásás kontúrja volt felfedezhető. Az omlékony, homokos talajban az objektumok oldala bemosódott, nem váltak el élesen a befoglaló rétegektől. (1. kép) Betöltésük szürke és sárgásbarna homok volt.

A Dózsa György úttól a 35. házszám vonaláig több kisebb, 40–50 cm mély, humuszos vagy kevert betöltésű beásás látszott, a 39–41. számú ház előtt néhány centiméterre tőlük karólyukkal. (2. kép) Három hasonló jelenség a 35. számú ház előtti objektum felett is volt. Ezek a gödrök az altalajt alig érték el, lehetséges, hogy növényültetésre szolgáltak.

A 19. és 31. számú házak közti árokszakaszon a sötét szürkésbarna homokban szórvány edénytöredékek voltak. A leletek a délkeleti irányban lévő terepmélyedésbe töltődött agyagos, kavicszemcsés, tömörödött rétegben is jelentek meg, ahol kevés állatcsont-szilánk is előfordult.

A Hernád utca és a Nefelejcs utca közötti szakaszon a kultúrréteg a modern bolygatás miatt eltűnt, majd a Nefelejcs utca északkeleti oldalánál (9. szám) lévő fejtöredékben ismét előbukkant. Két jól kivehető mélyedés kontúrja vált el az altalajtól. Betöltésük felső régiójában volt csak lelet, vélhetően a kultúrréteggel együtt mosódott be. Az objektumok mesterséges eredete nem bizonyított.

Along Marek József Street, the surface level defined by the pavement ranged between 107.19–106.47 a.B.S.I., gradually sloping towards the northeast. Beneath the road, 40–50 cm of foundation or mixed artificial fill was present. This was followed by 20–30 cm of dark grey to greyish-brown humic sand, then light greyish-yellow or light grey alluvial sand as subsoil. In deeper levels, dark grey deposits with yellow mottling appeared, representing phases of Danube alluvial deposition. Reddish-brown to orange mottling within the subsoil reflected former high groundwater levels. Where preserved, remnants of the humic topsoil appeared at approximately 50 cm below the pavement. The highest point toward Dózsa György Road was at 106.70 a.B.S.I. Toward the southwest, small natural depressions were observed. Between houses 5–11 and 19–29, the tops of extensive natural depressions could be traced in section over 100–150 m at a level of 105.20 a.B.S.I. Their fills consisted of yellow, yellowish-grey or yellowish-brown sand, as well as mixed 19th–20th century backfill, in several places free of construction debris. The dark grey humic layer was more clay-rich in deeper zones and contained occasional small gravel inclusions. The pre-development natural surface morphology showed only minor relief variation, with differences of less than one metre.

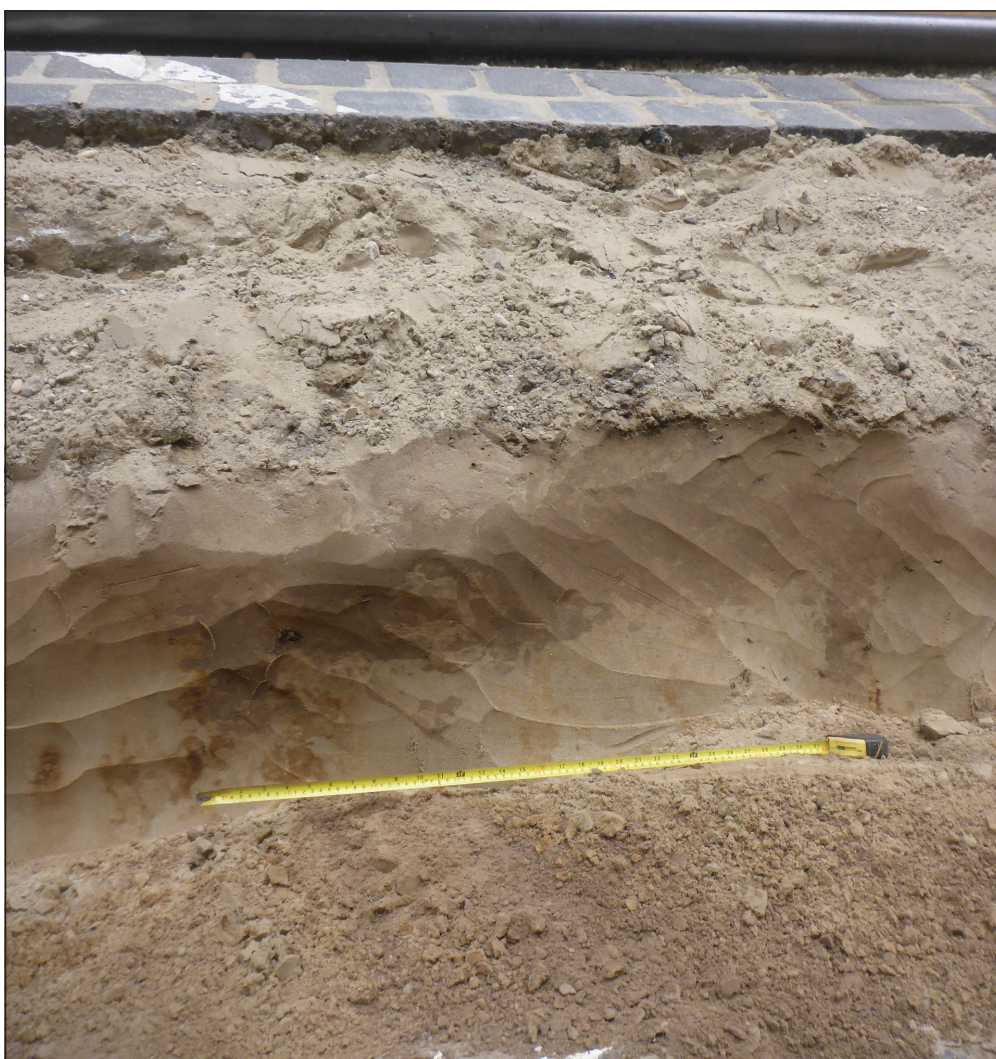
In front of houses 33 and 35, two pit features were identified in the trench wall. Their edges were blurred due to the loose sandy sediment, and they did not sharply separate from the surrounding layers. (Fig. 1) Their fills consisted of grey and yellowish-brown sand. Between Dózsa György Road and house no. 35, several smaller pits (40–50 cm deep) were observed, some accompanied by post-holes in front of houses 39–41. (Fig. 2) Three similar features were also recorded above the main feature in front of house 35. These pits barely reached the subsoil and may have been related to planting activities. Between houses 19 and 31, scattered pottery sherds were found in dark greyish-brown sand. The finds also appeared within a clayey, gravelly compact layer filling a nearby depression, where a few animal bone fragments were also present.

Between Hernád Street and Nefelejcs Street, the cultural layer had disappeared due to modern disturbance, but reappeared in the terminal pit near house no. 9 on Nefelejcs Street. Here, the outlines of two depressions were clearly visible in the subsoil. Only the upper part of their fills contained finds, likely redeposited together with the cultural layer. Their artificial origin could not be confirmed.

* above Baltic Sea level

1. kép: A Marek József utca 35. számú ház előtt előkerült régészeti objektum (Fotó: Gyenes Gábor)
Fig. 1. Archaeological feature uncovered in front of No. 35 Marek József Street (Photo by Gábor Gyenes)

2. kép: A Marek József utca 39. és 41. számú házak határán lévő árokszakas, karónyom és faültető gödör (?) (Fotó: Gyenes Gábor)
Fig. 2. Trench section, posthole, and tree-planting pit (?) at the boundary of Nos. 39 and 41 Marek József Street (Photo by Gábor Gyenes)

A Nefelejcs utcától délnyugat felé a kultúrréteg szintje kissé emelkedni kezdett, a leletek mennyisége előbb ritkult, majd kifogyott. A humuszos szint kifutott az útalapozás alá, és eltűnt. A 3. számú ház előtt két objektum látszott. Az egyik nagyobb méretű volt, a modern kori bolygatás miatt csak az alsó kontúrja rajzolódott ki jól. Betöltése sárgásbarna, csíkozott, laza homok, tisztításakor kerámiatöredékek kerültek elő belőle. A másik klasszikus gödörforma volt, sárgásszürke, szürke, vörösesbarna betöltési rétegekkel. Indítási szintjét nem sikerült meghatározni. A Bethlen Gábor utcáig, az 1–3. számú házak előtti szakaszon a humuszos réteg alja a felszíntől 40–50 cm között maradt meg, melybe modern törmelék keveredett.

A Bethlen Gábor utcában a Marek József utca felől 60 méter hosszúságban nem volt értékelhető metszetfal. Az István utca előtt két 90°-os iránytöréssel az úttest északnyugati oldalára történt átvezetéstől az útalapozás 70–80 cm vastag, alatta szürke homok, majd 15–20 cm vastagon a sötétszürke homok jelentkezett. Az útburkolat szintje 106,35–106,45 mBf, a Bethlen téri végpontnál 106,77 mBf. A Bethlen Gábor utca és az István utca találkozásától 4,7–11,1 méter között, egy újkori pincét vágott keresztül a közműárok. (3. kép) A törmelék-

From Nefelejcs Street toward the southwest, the cultural layer gradually rose, the density of finds decreased, and eventually disappeared. The humic layer extended beneath the road foundation and then vanished. In front of house no. 3, two features were observed. One larger feature was only partially visible due to modern disturbance; its fill consisted of yellowish-brown, streaked loose sand, from which pottery sherds were recovered during cleaning. The second was a typical pit with greyish-yellow, grey, and reddish-brown fill layers; its starting level could not be determined. Between houses 1–3 on Bethlen Gábor Street, the base of the humic layer remained at 40–50 cm below the surface and contained modern debris.

In Bethlen Gábor Street, no interpretable trench profile was available over a 60 m stretch from Marek József Street. Near István Street, two 90° turns led the trench to the northwestern side of the road. The road foundation was 70–80 cm thick, underlain by grey sand and then 15–20 cm of dark grey sand. The road surface level ranged between 106.35–106.45 a.B.S.l, reaching 106.77 a.B.S.l at Bethlen Square. Between Bethlen Gábor Street and István Street (4.7–11.1 m), a modern cellar was cut by the utility trench. (Fig. 3) The rubble-filled

3. kép: Bethlen Gábor utca, modern kori pince az árokban (Fotó: Gyenes Gábor)
Fig. 3. Bethlen Gábor Street, modern-era cellar in the trench (Photo by Gábor Gyenes)

lékkel feltöltött, vegyes téglá és mészkő falazatú pince keleti sarkában az oldalfala, a boltívének az indítása, illetve a feljáró ajtónyílása is megmaradt. A pincefaltól egy méterre északnyugat felé a délnyugati metszetfalban újabb fal látszott. A falak 60 cm vastagok voltak.

cellar, with mixed brick and limestone walls, preserved parts of its eastern corner, vault springing, and entrance opening. A further wall was observed 1 m northwest of the cellar wall in the southwestern trench profile; the walls were 60 cm thick. The building dates to the late 1860s, formerly under the address 112 István Street.

Az épület az 1860-as évek végén épült, akkor még István utca 112. alatt.

A megfigyelés során szórvány középkori, illetve kora újkori leletanyag, valamint hat darab objektum került elő. Az objektumok csak az egyik metszetfalban látszottak, a szemközti árokfalakon a modern bolygatás tönkretette a rétegsort.

RÉSZTVEVŐK: Gyenes Gábor régésztechnikus

Gyenes Gábor

During the monitoring, stray medieval and early modern finds were recorded, as well as six archaeological features. The features were visible only in one trench wall, as modern disturbance destroyed the stratigraphy in the opposite side.

CONTRIBUTORS: Gábor Gyenes (archaeological field technician)

Gábor Gyenes